

บทคัดย่อ

เรื่อง จิตรกรรมสมัยอยุธยา

จิตรกรรมสมัยอยุธยาเริ่มได้รับความสนใจอย่างจริงจังเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ และได้มีการศึกษาค้นคว้ากันเรื่อยมา จากการศึกษาที่ผ่านมาได้มีการพิจารณาทางด้านคุณค่าทางศิลปะ และในด้านกำหนดอายุ ซึ่งกำหนดกว้าง ๆ ออกเป็น ๒ ระยะเวลาแรกคืองานที่เขียนขึ้นในตอนปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ - ๒๐ ระยะเวลาที่ ๒ เขียนในพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ลงมาถึงสิ้นสมัยอยุธยา การแบ่งออกเป็น ๒ ระยะเวลาดังกล่าวมีช่วงที่ขาดหายไปคือ ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๐ - ๒๒ ระยะเวลาดังกล่าวบางช่วงเป็นเวลาที่บ้านเมืองวุ่นวายมีศึกสงคราม การสร้างศิลปกรรมในระยะนั้นคงมีน้อยมาก

งานวิจัยเรื่องจิตรกรรมสมัยอยุธยาในครั้งนี้เป็นการ สอบทานแนวคิดเดิม และ โคค้นหาวิธีการ เพื่อเพิ่มเติมความรู้จากหลักฐานใหม่ ๆ บางประการที่สำรวจพบ ทั้งทางภาคสนามและภาคเอกสาร

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษแก่อิทธิพลทางด้านแนวคิด และรูปแบบศิลปะที่อยุธยารับจากภายนอกโดยเฉพาะในช่วงแรกของสมัยอยุธยา ซึ่งมีแนวโน้มที่น่าสนใจว่า นอกจากสี ผนังและลึงกาซึ่งเคยเป็นศูนย์ทางพุทธศาสนาเดรวาทมาก่อนแล้ว ยังมีความมั่นคงจิตใจอีกแห่งหนึ่งซึ่งมีความสำคัญและน่าจะได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนคือพุทธศาสนาเดรวาทจากเมืองมอญทางตอนใต้ของพม่า

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งซึ่งควรแก่การกล่าวถึง คือ ลักษณะของฝีมือช่างสกุลท้องถิ่น เราได้พบว่าสกุลช่างต่างเมืองในสมัยอยุธยา ไทกอให้เกิดลักษณะที่ * แตกต่างกันในรายละเอียด แต่ในหลักสำคัญที่ปรากฏร่วมกันเสมอ คือรูปแบบการวางองค์ประกอบภาพ และเรื่องราวในพุทธศาสนาที่นำมาใช้เป็นหัวข้อในการเขียนภาพ เราได้พบว่าลักษณะขององค์ประกอบภาพเกิดจากร่องรอยทางพุทธศาสนาที่ปรากฏใน

คัมภีร์หรือวรรณกรรม ดังนั้นเนื้อหาและองค์ประกอบภาพจึงเกี่ยวข้องกัน ไม่อาจแยกออกจากกันอย่างหนึ่งออกจากกัน ในการพิจารณาทางวิวัฒนาการของจิตรกรรมสมัยอยุธยา ซึ่งสร้างขึ้นในพุทธศาสนาเถรวาท

จิตรกรรมระยะแรกของสมัยอยุธยามีเนื้อหาและรูปแบบขององค์ประกอบคล้ายคลึงกับจิตรกรรมที่สุโขทัยซึ่งมีมาก่อน และรวมทั้งจิตรกรรมที่พม่า ซึ่งนิยมเขียนต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ แล้ว ในขณะที่เรายังไม่พบสิ่งที่เกี่ยวข้องกันในงานจิตรกรรมที่ลังกา และจิตรกรรมในศิลปะเขมรก็เช่นกัน ถึงแม้ว่าจะมีอยู่ก็ควรจะเป็นจิตรกรรมในพุทธศาสนาหายาน หรือในศาสนาพราหมณ์

สืบเนื่องจากแหล่งความบันเทิงใจในระยะแรกของจิตรกรรมสมัยอยุธยา ได้มีการคลี่คลายและเปลี่ยนแปลงทางด้านเรื่องราวและองค์ประกอบภาพ เป็นลำดับทำให้เราสามารถแบ่งจิตรกรรมสมัยอยุธยาออกเป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑ มีอายุอยู่ในปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๑ กลุ่มที่ ๒ และ ๓ มีอายุอยู่ในราวครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ระยะเวลาของจิตรกรรมกลุ่มที่ ๑ ห่างจากกลุ่มที่ ๒ ราว ๑๕๐ ปี ส่วนระยะเวลาของปลายกลุ่มที่ ๒ คาบเกี่ยวกับระยะแรกของกลุ่มที่ ๓ การแบ่งจิตรกรรมสมัยอยุธยาออกเป็น ๓ กลุ่มดังกล่าวนี้เป็นผลจากการพิจารณาความเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางองค์ประกอบ กับเนื้อหาที่เขียนในจิตรกรรม

สำนักหอสมุด